

møder; de militære Myndigheder drev frem til de størst mulige Foranstaltninger, Udenrigsministeriet, i dette Tilfælde støttet af Kongen, holdt igen.

P. Munch.

Anden Del af Thomas Larsen: *En Gennembrudstid* er et meget mere omfangsrigt Arbejde end første Del, der gav den saa interessante og lærerige Fremstilling af den folkelig-religiøse Bevægelses Gennembrud i Vendsyssel; men efter sit Indhold er den foreliggende Del adskilligt mindre særpræget. Den falder under Begrebet politisk Lokalhistorie og giver »Blade af Vendsyssels politiske Historie« fra Valgene til den grundlovgivende Rigsforsamling til Folketingsvalget 1898. — Forf. burde have gaaet et enkelt Skridt over Tærsklen til det ny Aarhundrede og have medtaget Valget 1901, hvorefter Systemskiftet og dermed først en ny politisk Tid fulgte. — Den politiske Udvikling i Vendsyssel har imidlertid ikke fremkaldt saa ejendommelige Træk som den religiøse. Det kan vel nok siges, at det ikke har været muligt at samle Fremstillingen om nogen særlig Bevægelse saa lidt som om nogen enkelt Personlighed. Sin mest originale politiske Kraft, Lars Bjørnbak, kom Landsdelen tilfældigvis til at eksportere til en anden Egn. Det maa ogsaa huskes, at der har været to Centraller for det politiske Liv i Vendsyssel: Hjørring og Aalborg. I højere Grad, end det sker hos Thomas Larsen, kunde dog nok Træk, der er karakteristiske for denne Landsdel, være fremdraget, f. Eks. ved at drage en Linje mellem de to Aalborg-Redaktører Bernhard Rée og Vilhelm Larsen eller ved at paavise en vis paa een Gang agrarisk og puritansk Retning, der synes at have gjort sig gældende i Vendsyssel, hvor Jordbunden ikke mindst har været godt beredt for Fredsbevægelse og Antimilitarisme. Der kunde her være blevet god Anledning til at undersøge Forbindelsen mellem de politiske og de religiøse Strømninger, noget, Forf. ikke kommer ind paa. — Thomas Larsen holder sig i det hele i denne Bog til en mere refererende Metode, han gør meget udførlige Uddrag af Aviser og Breve, og samvittighedsfuldt og grundigt gør han Rede for alle de Efterdønninger, den almindelige Landspolitik har fremkaldt i de forskellige vendsysselske Valgkredse. Navnlig til Belysning af Provisorietiden meddeles meget af Interesse. Denne Tids Partikampe opvakte, tør man vel sige, Lidenskaberne saa stærkt, fordi det ikke direkte var en Kamp om økonomiske Interesser eller først og fremmest om Magtbesiddelsen, men drejede sig om de følelsesbestemte Synspunkter for Lov og Ret og for de forskellige Samfundsklassers Stilling i Forhold til hinanden. For et bredt Lag af Befolkningen drejede

Kampen sig ikke om dets Velfærd, men om dets Ære. Thomas Larsen beretter flere Eksempler paa den Højde, hvortil Fanatismen naaede i hans Hjemstavn, sekterisk Fanatisme, overført paa politiske Forhold.

Hans Jensen.

Topografi.

Det er en anselig Række Bøger om gamle danske Byer og om Byliv og Byforhold i ældre Tider, Hugo Matthiessen har udgivet, siden han 1910 udsendte sit første Arbejde: *Bøddel og Galgefugl, et kulturhistorisk Forsøg*. Kulturhistorien er Udgangspunktet for hans Forfatterskab og den kulturhistoriske Linie fortsættes 1914 med: *Natten, Studier i gammelt Byliv*, 1917 med: *Gamle Gader, Studier i Navnenes Kulturhistorie*, 1919 med: *De Kagstøgne, et Blad af Prostitutionens Historie i Danmark* og nu sidst 1924 med: *Københavnske Gader 1728—95, kulturhistoriske Studier*. Det er et ganske ejendommeligt Forfatterskab, H. M. her har udfoldet, i Æmner og Stil med Berøringspunkter i Troels-Lunds, men med sit eget Særpræg og skrevet i et Sprog, der er personligt og levende. Meget nyt, majsommeligt fremhævet Stof er her draget frem og H. M.'s Skildringer af gammel dansk Bykultur fortjener i høj Grad en samlet Anmeldelse her i Tidsskriftet.

Ved Siden af den rent kulturhistoriske Behandling af gamle Dages Byliv har H. M. i sine Studier ogsaa fulgt en anden Linie. Den udspringer fra hans Bog af 1911: *Fredericia 1650—1760, Studier og Omrids*. Allerede i denne Bymonografi er han inde paa et specielt Felt. Det er dansk Bybygning, hvis Grundlag er selve Byplanen. I Enkeltafhandlinger har han siden da skildret forskellige Byer med Hensyn ogsaa til deres byplanmæssige Forhold, omend det er deres gamle borgerlige Arkitektur, der spiller den væsentligste Rolle. Der tænkes her paa Afhandlinger som: *Gamle Gaarde i Horsens* (Architekten XVII 137 ff.), *Gamle Gader og Gaarde i Nakskov* (Architekten XVIII 145 ff.) og *Gamle Gader og Gaarde i Rudkøbing* (Architekten XIX 173 ff.). Mere direkte kommer H. M. ind paa Byplanen som Grundlag for den rette Forstaaelse af en Bys Udvikling i Afhandlingen: *Gamle Gader og Gaarde i Holbæk* (Architekten XVIII 41 ff.).

Og endelig har han behandlet rene Byplanspørgsmaal i to overmaade smukke Afhandlinger. Den ene er: *St. Clementsstaden i Aarhus*, som han rent ud kalder en Grundplan(rettene Byplan)-studie, og hvor han paa overbevisende Maade godtgør, at Kvarteret omkring St. Clements Kirke er et selvstændigt, oprindelig befæstet Byanklæg, der meget vel kan stamme fra ca. 1200 og